

PETAR MILOŠEVIĆ

Az utolsó szentendrei szerb^{*}

1. A kihalás perspektívái

Amikor a demokrácia hullámai elérték a kisebbségi jogvizeket, a gazdasági hajlamú és jogászai érzékkel megáldott utolsó szentendrei szerbek a kihalás perspektíváit kezdték vizsgálni politikai és pénzügyi szempontból.

Elképzelhetőnek tartották, hogy abban az esetben, ha Szentendre végérvényesen szerbek nélkül marad, az utolsó szentendrei szerbért valamiféle kárpótlást lehet kicsikarni.

Kiderült azonban, hogy a nemzetiségi törvény autonómiarendeletere szerint Szentendre hivatalosan csak akkor maradhat szerbek nélkül, ha ezt a szentendrei szerb önkormányzat megszavazza.

Tudniillik a nemzetiségi törvény a demokrácia olyan magas fokát garantálja a nemzetiségeknek, hogy náluk nélkül semmilyen rájuk vonatkozó dologról nem lehet hatályos döntést hozni, tehát nélkülük a nemlétüket sem lehet megállapítani.

A szentendrei szerbek kihalását csak a szentendrei szerb önkormányzat állapíthatja meg, de ezt nem teheti meg mindaddig, amíg az önkormányzatot alkotó szentendrei szerbek élnek. Viszont ha kihálnak, nem lesz, aki önkormányzatot alkosson, amely megállapíthatná, hogy már nincsenek.

E jogi csávából a szentendrei szerbek a szervezeti és működési szabályzat módosításával próbáltak kibújni, indítványozván, hogy az önkormányzat tagjainak mandátuma a halállal ne szűnjék meg. Soron kívüli választásokat kell kiírni, melyek során a békében porladó jelöltekre is lehetne szavazni, miáltal tekintélyes 17. és 18. századi tagok kerülnének az önkormányzatba, például Csárnojevity pátriárka és Venclovity, vagy Jakov Ignjátovity, akinek már a szobra is ott áll a fűzfa alatt; sőt akár Dodola Pista is.

Máris fogalmazódtak a taktikai lemondólevelek, és beindult a halott jelöltek választási kampánya. A temetőben röpgyűléseket, szavalóversenyeket, tréfás vetélkedőket és néptánc-fesztiválokat rendeztek, az ellenjelöltek kísértetjelmezben járták a várost, szerzetesi göncben riogatták a turistákat az Aranysárkány előtt, a gyerekek fejveszetten menekültek előlük a Lola cukrászdába, Waszlavik Gazember sámándalokat adott elő a Dalmát pincében, Adamis Béla verseinek szerb fordítása (üres) unicumos üvegek leáztatott címkéinek hátoldalára nyomtatva jelent meg, a Bizottság együttes tagjai póparuhába öltözve diszkókólót roptak a Barlangban (sokak szerint egyszerű Szörényi-paródiák voltak), Györe Zsófi kétnyelvű jelszavakat ordibálva furikázott kisteherautóvá alakított villanyzongorán a Számár-hegytől a Pecsoráig, a Vujicsics együttes a Száborna-templom udvarában Vujicsics Tihamér sírtáblájánál játszotta a *Nizámi búcsúdal* című török elégiát, s a választási bizott-

* Részletek a szerző több regényéből. Ford. a szerző(-vel azonos *Milosevits Péter*).

ság már éppen ki akarta tűzni a szavazás napját, amikor a pénzügyi osztály beleköpött a levesbe:

– A szerb önkormányzatba beválaszthatják az egész temetőt, de az utolsó szentendrei szerb után járó kárpótlási jegyeket a halottak nem vehetik fel!

– Még Csárnojevity pátriárka sem? – méltatlankodtak a szentendrei szerbek.

Fiskálisai tanácsára még egy kísérletet tettek a jognak asztalánál. Megszavazták az önkormányzati dualizmusról szóló határozatot, mely szerint a testület két frakcióból áll: a kihalás-megállapító osztályból, melynek tagjai mentesek az életben levés kötelmétől, és a pénzfelvételi osztályból, amelybe csak élők kerülhetnek be.

Jó, de amíg a pénzfelvételi osztály tagjai élnek, addig nincs kihalás, tehát a kárpótlás sem dukál, mondták a pénzügyesek.

– Nem baj, kérünk előleget – kontráztak a szerbügyesek. A pénz átvételekor aláírnak egy szerződést, melyben kötelezik magukat, hogy a lefektetett határidőig ki fognak halni.

Ez ellen már a legagyafúrtaabb állami és pénzügyi rókák sem tudtak mit felhozni, ám a kis létszámú közösségekre jellemző acsarkodó közmentalitás váratlanul mégis az államkassza javára billentette a mérleget.

A kihalás dátumának kitűzésére összehívott ülésen az élő szerbek nem tudtak meg egyezni a halottakkal, mivel kölcsönösen nem bíztak egymásban. Titokban hivatalokba rohagáltak a földön és az égen, fúrták egymást és az ügyet, amelyért harcoltak. Igyekezettüket siker koronázta, a kárpótlást senki sem kapta meg, kihalásuk mindenféle rendszer és szerződés nélkül folyt le, ki tudja, hogyan és mikor.

2. SZHG

SZHG-nak hívták a budapesti Szerbhorvát Gimnáziumot, amely a Keleti pályaudvar közelében lévő Rózsák terén, konkrétan a Hági söröző szomszédságában állt. A vendéglőt a törzsvendég diákok Esz-Háginak nevezték el.

Icsvics terjedelmes tévériportot készített a „Szerb panoráma” számára az SZHG szétválasztási ünnepélyéről. A bevezető képsorban felvázolta a drámai helyzetet, amely a közép-európai fejlődés (?) ama sajátosságából fakadt, hogy a politikai változások megelőzik a gazdasági okokat, így az 1992-től jogilag már önálló két iskola néhány évig még közös fedél alatt működött, amíg összejött a pénz egy új épületre.

Az átmeneti szakaszban a szerb osztályok a bal szárnyon, a horvátok a jobb szárnyon kaptak helyet. A menzán a békés egymás mellett élés szabályai uralkodtak, páros heteken a szerb diákok kapták a csirkecomb felső részét, a horvátok az alsót, aztán cseréltek. (Disznó és marha esetén a harmónia eleve adott volt.) A végében dohányzó tanulókat nemzeti hovatarozástól függetlenül üldözték a szerb és a horvát tanárok egyesített erői (a közös ellenségkép!), a vegyes szerelmes párok pedig romantikus nyelvkeveredést űztek a tornaszertárban smárolva.

*

Az iskola-szétválasztási ünnepségre a zágrábi delegáció Awacs típusú könnyűbombázókon érkezett, melyek a Keleti pályaudvar előtti villamosforduló pázsitján landoltak. Ugyanekkor futott be a belgrádi Avala expressz a szerb küldöttséggel. (A nemzetközi embargó miatt a jugoszláv légitársaság gépei csak a szabadkai feketepiac és a pancsova-alsói kézi-

gránát-kisüzem között közlekedtek.) Miután a rendszerváltás kaderszinten Horvátországban és Jugoszláviában sem volt radikális (Magyarországon talán még Káder Jánost sem váltották volna le, ha megéri a nevével fémjelzett rendszer bukását), a két delegáció tagjai örömmel ismerték fel egymásban egykori elvtársaikat és kollégáikat, és hangos „zdravo! zdravo!” kiáltásokkal üdvözölték egymást.

A horvátok üdvözlő import-Kalasznyikovokkal durrogattak a Baross tér légtérébe, a szerbek hordozható személyi aknavetőből viszonzták az örömtüzet, és kedélyesen integtek páncélökleikkel a rémülten menekülő magyar rendőrök felé. A Rottenbiller utcában leállt a forgalom, a lakók kihajoltak az ablakon, és Zepter-edényeik zörgetésével kísérték a dalolva vonuló fellobogózott menetet.

*

Filmje második felében Icsvics az iskola-szétválasztási ünnepélyt követő tanévnyitóról tudósított.

Egy szerb és horvát vegyes házasságból származó elsős tanulót mutatott be, akit szülei a békesség kedvéért mindkét iskolába beíratnak, s a vegyes gyermek lelkes kiskutyaként rohant a két évnnyitó között.

3. Gyuecs habbal

Az utolsó szentendrei szerbek körében az ezredforduló misztikus és anyagias légkörében ismét szárnyra kapott az ősi kincs régi legendája.

Felásták a környéket, de csak ásatag borospincéket találtak, kiszáradt, üres hordókkal.

Ha ez volt az ősi kincs, akkor azt az ősök felszlopálták.

Ám a Kő-hegy lábánál végül fekete folyadék lövellt ki a földből.

– Unicum! – rikoltották az utolsó szentendrei szerbek, de a szakértők lehűtötték a kedélyeket: a talajból nem Unicum, hanem kőolaj bugyog.

Még hozzá finomított.

Kiderült, hogy a szentendrei orosz laktanya titkos olajvezetékét fúrták át. Amikor a szovjet csapatok demokratikusan kivonultak, nem tettek le a visszatérés kevésbé demokratikus eszméjéről: továbbra is jött a nafta Bakunyinból.

*

A nemzetiségi jogok virulásának és a dotáció hervadásának időszakában a bakunjini ingenyolaj kapóra jött: Szentendre határában megnyílt az első kisebbségi benzinkút.

Most mutatkozott meg igazán a nemzetiségek „híd”-szerepe: jöttek az Árpád hídon át a pestiek az olcsó kisebbségi üzemanyagért, tódult a nép a Kárpát-medence minden irányából: még a horvátok is átkeltek a Dráván, pedig Szentendréről hazatérőben a zágrábi rendszámú autók kipufogójából felszálló cirill szagú füsttel szennyezték a levegőt.

Mindez még a szabad türelmi zónák korára esett, amikor a szerb benzinkút környékén etnikailag tarkabarka lányok sündörögtek. A tankoló autósokkal üzletszerű céllal kötött gazdasági megállapodásokat a szemben fekvő, elhagyott szovjet laktanya tisztai lakásaiban realizálták. (Csoportos megrendelés esetén a legénységi körlet kínálkozott, strapabíró, Kutuzov-korabeli priccsekkkel.)

*

A sajtó persze felfújta az ügyet, mindenáron kapcsolatot keresett a benzinüzlet és a szexipar között, s végül egy tényfeltárási lap munkatársa kisütötte, hogy a kisebbségi üzemenyag illata búgató erővel rendelkezik.

„A szentendrei kéjolakj” – röppent fel a magazinok címlapján a hangzatos cím.

Más kisebbségek, sőt a nagyobbság érdekképviselei is a kisebbségi törvény módosítását követelték, amely kimondaná, hogy nemcsak a szerbeknek, hanem mindenkinek jár a kéjolakjból.

Ásóval és csákánnyal felszerelt nemzetiségi olajfűró társaságok krampácsoltak és kampányoltak szerte az országban, amely úgy nézett ki, mint Kuvait, melyet tizenhárom nyelven karattyoló törpék leptek el. (Hófehérke parlamenti lázánya.)

*

S mivel nem csak Szentendrén volt (vala) orosz laktanya, a fűrészek mindenütt eredményesültek: fekete gejírek lövelltek a földből, sugarakban buzgott a finomított kőolaj.

Minden megváltozott (a fordulat éve).

A kéjolakj illatának hatására a Kárpát-medencében mindenki szerelmes lett, népek és nemzetek, társadalmi osztályok és rétegek borultak egymás nyakába, szomszéd a szomszédal ölelkezett, nagystílusú kisebbségek andalogtak mámorosan ide-oda a határtalan és határon túli boldogságban úszó térségben.

Csoda-e, hogy a gyönyörben fürdő népek hanyagolták kissé a szorgalmas munkát?

A befejezetlenül maradt szocialista építés romjainak porában nem termeltek semmit. Kiegyezett gyárkémények, düledező kohók és üzemek süllyedtek a tönkrement téveszek latyakos, műveletlen földjébe. A vasfüggöny lehullása után védtelenül maradt nyugati oldalról jöges szelek süvöltöttek, keletről háborúk tüze perzselte.

Dögkeselyűk köröztek a romok fölött, hiénák csellengtek a szemétdombokon, a ragadozók mindent széthordtak, s amikor a földön nem maradt semmi, kifosztották az elemeket is: ellopták az évszakokat, elsikkasztották az esőt és a hózáport. Kiszáradtak a folyók, a tavak vizét beitta a homokos parlag.

A Kárpát-medence átalakult Pannon-sivataggá.

Kaktusz nőtt az Alföldön, a lovak háta kipúposodott, lábuk megnyúlt a süppedő homokban gázolva.

Hasonló változásokon ment át a humánállomány is: az emberek rászoktak a piláfra, a fügére és a pálmaborra, s beszüntették az egynejséget: minden férfinak legalább 3, azaz három feleséget kellett tartania, s nem pusztán formálisan. (A házastársi elégtelenség miatti panaszokat a szexuális ombudsman orvosolta személyesen.)

Változások történtek a társadalmi rendben is: a nemzetek törzsekké fejlődtek, melyek élén a sejk és az emír állt, például a bánáti sejk (tájszólásban svejk) és a bácskai emír (tájszólásban emil).

A térség sosem látott fejlődésnek indult. Az olajbárók birtokain igazi majmok ugráltak eredeti pálmafákon, az alföldi sejkek púpos hazai lovak helyett importtevéken nyargaltak a Pannon-sivatag vadul épülő homoksztrádáin, s függében fizették (mutatták) az útdíjat.

*

De mindennél látványosabban fejlődött a szerelmi ágazat. A háremek bevezetésével megszűnt a női munkanélküliség, és új álláslehetőség nyílt a férfiak számára is, mert a házi-háremekben lestrapált férjek kénytelenek voltak segédkeféleket alkalmazni.

Ez a szakma komplex szolgáltatással bővült; a segédkeféle az erotikus munkálatok mellett a nejek locsogását és hisztizését is meghallgatta. (Ez viszont új férfírészlegek létesítését vonta maga után az idegosztályon.)

*

A szexágazat felvirágzása azonban felborította a gazdasági egyensúlyt: a fejlett hárem-tartományok életszínvonala magasabb lett, mint a fejletlen területeké, ahol az egynejűségi rendszer áldozatai güriztek hiába. Az elmaradott régiókat a gazdag háremdemokráciák tartották el, melyekben, érthető módon, megszületett az autonómia és elszakadás vágya.

A bánáti sejk és a bácskai emír területi igényekkel léptek fel, mert kiderült, hogy a határok nem esnek egybe az erogén zónákkal. Nem beszélve az olajmezőkről.

*

A villongások verbális fázisa után, amely a diplomataburnusz cibálásába eszkalált, a bánáti sejk és a bácskai emír váltottak még néhány külügyminiszteri pofont és nagyköveti seggberúgást, aztán hadat üzentek egymásnak, és kitört köztük a kölcsönös háború.

A kezdeti hadműveletek epicentrumában Algyő olajban gazdag térsége állt.

Később az algyői csata továbbgyűrűzött, bekapcsolódott Orosháza is, amely szabadságharcot vívott a független Orosz Köztársaságért.

De ekkor már mindenki hadat üzent mindenkinek, dúlt az egész térségre kiterjedő viaszály, amely a kéjolaháború néven vonult be a történelembe.

*

A nemzetközi erők heves béketárgyalásokat kezdeményeztek annak érdekében, hogy megakadályozzák a kéjolaháború – befejezését.

Igen.

Ugyanis a béketárgyalások a bánáti és bácskai háremekben folytak.

Zárt ajtók, selyemfüggönyök, bársonydrapériák és repülő szőnyegek mögül béketárgyalói szerenádok szóltak, töröksípok és dorombok hangja zengett, melyen diplomatasóhajok és szóvivői hördülések szűrődtek át.

A konferenciaháremben hastáncosnők hajladoztak, míg a tárgyalóasztal körül vadul kólóztak a külügyminiszterek.

Táncuknak a belügyminiszteri féltékenység vetett véget: kormányválságok törtek ki, a kéjsóvár belügyminiszterek fúrták a kéjelgő külügyminisztereket, alkotmánymódosítást kellett elrendelni, hogy mint a jéghokiban, a külügyminisztersort időnként lecserelessék a belügyminiszterekkel.

Csakhogy a sejk és az emír ráeszméltek, hogy a tárgyalások miatt alig marad idejük a csatázásra. Ha a buja békebizottságok nem paráználnának a nyakukon, ők már régen leszámoltak volna egymással.

Közös ultimátumot nyújtottak be: ha nem hagyják őket békén háborúzni, letesznek arról, hogy kiirtsák egymást, s a békebizottság mehet haza anyucihoz.

*

A külföldi diplomaták zömét erekcio közben érte az ultimátum. Nem csoda, hogy reakciójuk heves volt.

Aznap este a bánáti sejk és a bácskai emír birodalmára nem szállt le az éj.
Vakító fénypompával elkezdődött a bombázás.

*

A hadtörzs vezérkara és a vezérkar hadtörzse Dobogókőn, az egykori pártüdülő impozáns sufniájában székelt.

A hadtápos tiszt távcsővel fürkészte a bevetésről visszatérő gépeket: tudnia kellett, hány pilóta maradt életben, hogy ennek megfelelő számú muflontokányt rendeljen vacsorára.

A szabályzat szerint a nemzetközi erők elő erőit egységes kalóriatartalmú, de a környékre jellemző táplálékkal kell ellátni.

Így került a dobogókői hadi étlapra a magyaros muflontokány, a pilisszentkereszti juh-túrócsková sztrapacska, a vörösvári májasch hurken és a csobánkai gyuvecs habbal. (Ezt lecsó és gesztenyepüré kombinációjának kell elképzelni, tehát diétás étel, mert gyomormosással felérő reakciókat vált ki.)

*

A csatát a nemzetközi tévétársaságok egyenes adásban közvetítették, ezért a hadtáp – a hadiszerecsere publikus verziójának optimuma érdekében – sajátos stratégiát alkalmazott a menzán: bevetések után a túlélők muflontokányt, sztrapacskát és hurkent kaptak, az esetek elé viszont, kiket vacsorázó pózban kampóztak az asztalhoz, tejszínhabos gyuvecs került, mivel a melegben magától olvadó hab miatt úgy nézett ki, mintha a gyuvecs valóban fogyna.

*

A hadtápos egy feltűnően merev tisztet szúrt ki a muflontokányos asztalnál. Lehet, hogy hősi halott, de átcúszott az orvosi vizsgálaton, s a bajtársai támasztották őt az élők asztalához, hogy megehessék az adagját.

A tiszt azonban csak merev részeg volt.

– Á, Mr. Cox! – kapcsolt a hadtápos.

Cox őrnagy rangidős tisztként a kilátóban teljesített szolgálatot: ő határozta meg a célpontokat. Ám rangidőssége már elérte a szenilitási fokozatot, minek következtében a nemzetközi erők gyakran mértek csapást saját állásaikra.

Szerencsére Mr. Cox Dobogókő paramétereit is rosszul adta meg, s a bombák csak a bús-nagymarosi építkezés romjait pusztították el, de Cox őrnagyot a biztonság kedvéért mégis áthelyezték: kinevezték erdei felderítőnek.

Ápolónője kíséretében az erdőben sétált, beszélt az állatok nyelvén, ellenőrizte a fű növényét, ciripelt a tücsköknek, s egyáltalán – jól érezte magát az állatok között.

*

Ám a háborús idillnek váratlan esemény vetett véget.

Kiderült, hogy nincs több olaj.

Amíg ők háborúztak, valaki ellopta a naftát.

Vagy elzárta a csapot.